

Η όψη του οικήματος από την οδό Μαυρομικάλη.

Επάνω: Τμήμα της οροφωγραφίας που σχεδίασε ο Τσίλιερ και αποκαλύφθηκε κάτω από τις επενδύσεις που είχε σχεδιάσει ο Αριστοτέλης Ζάχος. Κάτω, αριστερά: Ψηφιδωτή διακόσμηση του τρούλου του παρεκκλήσιου στο ισόγειο της οικίας Τσίλιερ - Λοβέρδου. Δεξιά: Τρίβηλο με ψηφιδωτό διάκοσμο.

ΡΕΠΟΡΤΑΖ

ΟΙΚΙΑ ΤΣΙΛΙΕΡ - ΛΟΒΕΡΔΟΥ

Φιλί ζωής στο παραπέντε

Η ετοιμόρροπη οικία Τσίλιερ - Λοβέρδου είχε αφηθεί στην τύχη της δεκαετίας ολόκληρης. Όπως και σε δεκάδες άλλες νεοκλασικές κατοικίες της Αθήνας, τις οποίες ή θέλιουμε να τις γκρεμίσουμε ή, απλώς, τις αφήνουμε να γκρεμιστούν. Βλέπετε, το αρχαιοελληνικό κλέος εξακολουθεί να «μονοπωλεί» τον προσδιορισμό της εθνικής μας ταυτότητας.

Από την Αλεξάνδρα Ράπτη

► **Χρόνια τώρα**, στη συμβολή των οδών Ακαδημίας και Μαυρομικάλη, στέκεται ερειπωμένο το σπίτι που σχεδίασε ο Ερνστ Τσίλιερ για να μείνει ο ίδιος μαζί με την πολυμελή οικογένειά του. Το σπίτι αυτό, χαρακτηριστικό δείγμα του νεοκλασικισμού, είχε γίνει τόπος συγκέντρωσης για πολιτικούς, καλλιτέχνες και διανοούμενους της εποχής, φίλοι όλοι του Γερμανού αρχιτέκτονα και της Ελληνίδας συζύγου του, Σοφίας Δούδου.

Λίγο μετά τον θάνατο του Τσίλιερ, το κτίριο αγοράζεται από τον τραπεζίτη Διονύσιο Λοβέρδο, ο οποίος διαμένει εκεί με την οικογένειά του. Ο Δ. Λοβέρδος, ιδρυτής και διοικητής της Ιονικής και Λαϊκής Τράπεζας, λόγω της εκκλησιαστικής κλίσης των προγόνων του, γίνεται ένθερμος συλλέκτης μεταβυζαντινών εικόνων και έργων τέχνης. Με σκοπό να στε-

γάσει την πλούσια συλλογή του, προχωρά σε επέκταση του υπάρχοντος κτιρίου, δημιουργώντας ένα αξιόλογο ιδιωτικό Μουσείο Βυζαντινής Τέχνης. Τη διαμόρφωση του εν λόγω παραρτήματος επιμελείται ο αρχιτέκτονας Αριστοτέλης Ζάχος.

Το Μουσείο Λοβέρδου εξακολουθεί να υφίσταται και μετά τον θάνατο του ιδρυτή του (1934), χάνοντας όμως σταδιακά την αίγλη του. Σύμφωνα με τη διαθήκη του Λοβέρδου, η συλλογή του μουσείου θα περιέλθει στη σύζυγο και στις κόρες του και στη συνέχεια θα παραδοθεί προς συντήρηση και φύλαξη στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών (ΒΧΜΑ). Το 1979 θα παραχωρηθεί και το οικήμα της οδού Μαυρομικάλη στο ΒΧΜΑ. Λίγο μετά την παραχώρησή του, θα φιλοξενηθεί εκεί το Βεστιάριο της γειτονικής Λυρικής

Σκηνής. Όμως, μια πυρκαγιά που θα ξεσπάσει το 1980 θα καταστρέψει σημαντικό τμήμα του πρώτου ορόφου της οικίας Τσίλιερ - Λοβέρδου. Αμέσως μετά, το κτίριο θα αφραγιστεί και θα εγκαταλειφθεί για χρόνια.

Εργασίες αποκατάστασης

Ήταν ευχάριστη η έκπληξή μας, λοιπόν, όταν είδαμε προ ημερών ότι, έπειτα από τόσα χρόνια, η όψη του κτιρίου είχε καλυφθεί με λινότοια και μέσα σε αυτό γίνονταν εργασίες. Στην είσοδο του οικήματος είδαμε δύο κοπέλες και σπεύσαμε να ρωτήσουμε τι συμβαίνει. Ήταν δύο συμβασιούχοι αρχιτέκτονες από τη Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεώτερων και Σύγχρονων Μνημείων του υπουργείου Πολιτισμού, η Φωτεινή Χαλβατζή και η Ιφιγένεια Δημητρίου, οι οποίες έκαναν την αποτύπωση του

κτιρίου. «Δηλαδή θα ξεκινήσει η αποκατάστασή του», ρωτήσαμε. «Βρίσκεται σε εξέλιξη η αποτύπωση και, ταυτόχρονα, διερευνάται η παθολογία του κτιρίου. Όλα αυτά δηλαδή που πρέπει να γίνουν πριν εκπονηθούν οι σχετικές μελέτες για την αποκατάστασή του», μας απάντησαν. Ζητήσαμε την άδεια να μπορούμε στο τριώροφο κτίριο και οι ίδιες προθυμοποιήθηκαν να μας συνοδεύσουν.

Από την πρώτη ματιά κίχλας, καταλάβαμε ποια είναι η μοναδικότητά αυτού του λαβυρινθώδους σπιτιού με τα δεκάδες δωμάτια. Πολύ απλά, το γεγονός ότι διέσχιζε μνήμες και της περιόδου Τσίλιερ και της περιόδου Λοβέρδου μέσω της συνύπαρξης νεοκλασικών και νεοβυζαντινών στοιχείων παντού. Θυμάζετι τα κλασικά αρχιτεκτονικά στοιχεία της πρόσοψης και ό,τι απέμεινε από το πομπησιόσαλονι και, από την άλλη, μένεις έκθαμβος μπροστά στη χρυσή διακόσμηση του τρούλου του βυζαντινού παρεκκλήσιου (που βρίσκεται μέσα στο σπίτι!). Από την οροφή μέχρι το δάπεδο, ο επισκέπτης μπορεί να διακρίνει τη συγκινητική λατρεία του Λοβέρδου για το Βυζάντιο και πίσω από τα βυζαντινού τύπου ψηφιδωτά, ξυλόγλυπτα και τέμπλα να «νιώσει» την ατέλειωτη αγάπη του Τσίλιερ για το μοτίβο της αρχαιοελληνικής τέχνης.

Αυτή η «συμβίωση» στοιχείων των δύο ρευμάτων είναι πρωτοφανής, και δη σε οι-

κία συνολικού εμβαδού 1.200 τ.μ.!

Βεβαίως, οι εργασίες που πρέπει να γίνουν για την «εξυμίσηση» του κτιρίου είναι πολλές. Όπως μάθαμε, το υπουργείο Πολιτισμού προτίθεται να ενιόξει το έργο στο ΕΣΠΑ. Ωστόσο, για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να υπάρχουν έτοιμες μελέτες (στατική, ηλεκτρομηχανολογική κ.ά.). Και μελέτες ακόμη δεν υπάρχουν, διότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα κονδύλια. Αναρωτιέται κανείς πώς είναι δυνατόν να μην υπάρχει ένας κορηγός να αναλάβει τα οικονομικά βάρη ενός τέτοιου έργου. Πόσο μάλλον που η ολοκλήρωσή του θα συμβάλει θετικά και ως προς τη στάση που θα τηρήσει η

οικογένεια Λοβέρδου αναφορικά με το τι μέλλει γενέσθαι με την περίφημη συλλογή.

Οι κληρονόμοι δεν την έχουν δωρίσει ακόμη στο ΒΧΜΑ, αναμένοντας προφανώς να δουν πού και πώς θα μπορέσει αυτή να εκτεθεί και να αναδειχθεί στο σύνολό της. Έτσι, εάν αποκατασταθεί το οικήμα, κάλλιστα θα μπορέσει να στεγαστεί η συλλογή σε αυτό, λειτουργώντας ως παράρτημα του ΒΧΜΑ. Εκεί όπου έζησε ο Λοβέρδος. Εκεί όπου έζησε, όμως, και ο Τσίλιερ. Και ποιος δεν θα ήθελε το σπίτι αυτό να μετατραπεί σε ένα μουσείο με εκθέματα που θα διασώζουν τις μνήμες και των δύο ιδιοκτητών του;

Μια συλλογή με 470 εικόνες

Η Συλλογή Διονυσίου Λοβέρδου περιλαμβάνει 661 αντικείμενα, ανάμεσά τους εικόνες, χειρόγραφα, ξυλόγλυπτα, άμφια, έργα μικροτεχνίας και ένα τέμπλο. Όμως, όπως σημειώνει η δρ Καλλιόπη-Φαίδρα Καλαράτη, «ο κύριος όγκος της συλλογής απαρτίζεται από 470 εικόνες, αξιόλογα δείγματα της κρη-

τικής και επτανησιακής ζωγραφικής, αρκετά από τα οποία είναι έργα επώνυμων ζωγράφων από τον 15ο έως τον 19ο αιώνα. Πιστοποιούν την επιφύλαξη της βυζαντινής τέχνης στους αιώνες που ακολούθησαν την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και μαρτυρούν την καλλιτεχνική δημιουργία της θρη-

σκευτικής ζωής αυτής της περιόδου».

Παλιότερη όλων είναι η εικόνα της Δέσπης με σκηνές δωδεκαόρου, που χρονολογείται στον 14ο αιώνα, ενώ επίσης ξεχωρίζουν εικόνες που φέρουν τις υπογραφές του Μιχαήλ Δαρσασκνού, του Ερμανουήλ Τζάνε και του Ηλία Μόσκοου.

ΡΕΠΟΡΤΑΖ